

KITAŠYK GYVENO LABAI TURTINGAS KARALIUS IR TURĖJO LABAI GRAŽIĄ DUKTERĮ. BIJODAMAS, KAD JOS KAS NEPAVOGTŲ, KARALIUS PADIRBDINO APLINK VISĄ DVARĄ AUKŠTĄ DVYLIKOS SIEKSNIŲ MŪRĄ, to mūro kraštus apauksavo, o viršų išpuošė deimantais. Visus dvaro takus išklojo sidabru ir auksu ir viską įtaisė kuo puikiausiai, kuo gražiausiai.

Vieną kartą karalaitė, bevaikščiodama po rūmus, paties karaliaus akyse ėmė ir pradingo. Karalius tuoj išleido į visas pasaulio šalis pasiuntinius ieškoti dingusios dukters. Pasiuntiniai po kiek laiko sugrįžo ir pranešė liūdną žinią, kad niekur karalaitės nesuradę.

Karalius, norėdamas nuvaryti liūdnumą, suruošė puotą. Į tą puotą sukviėtė visus dvariškius, taip pat ir kareivius.

Tarp kareivių buvo vienas, vardu Jonas. Jis dažnai gyresis galįs atrasti karaliaus dukterį, bet kiti kareiviai už tokius žodžius jį apkuldavo ir liepdavo tylėti. Kada karalius pakvietė visus į puotą, atėjo ir Jonas. Kareiviai apsidėdė stalą, geria ir valgo, o Jonas įsispraudė sau kamputyje prie krosnies. Vienas vyresnysis, pilstydamas vyną, vis klausėsi, ką kas šneka. Jonas, kamputyje sėdėdamas ir vyną gerdamas, prasitarė, kad jis galįs karaliaus dukterį surasti. Vyresnysis, tai išgirdęs, tuoj nusiuntė jį pas karalių.

— Ar tu iš tikrųjų galėtum surasti mano dukterį? — paklausė karalius.

— Galėčiau, — atsakė Jonas.

— Na, jeigu tu mano dukterį rasi, tai galėsi ją paimti sau už pačią, o po mano galvos tau teks visa karalystė,— pasakė karalius.

Rytojaus dieną, pasibaigus puotai, aprenė Jonas karališkais drabužiais, davė gerą laivą ir parinko iš visos kariuomenės gudriausią kareivį. Ir išplaukė Jonas su tuo kareiviu ieškoti karalaitės.

Ilgą laiką jie plaukė per plačias marias. Pagaliau priplaukė gražią šalį, ten sustojo ir išlipo. Prie vienos uolos labai gražiai buvo medžiai suaugę. Ten jie apsistojo ir pasidarė užuovėją. Tada Jonas, pasiėmęs šaudyklę, išėjo pamedžioti, o kareivį paliko pusryčių virti.

Kareiviui verdant pusryčius, atžengia per kalnus ir medžius toks milžinas ir klausia:

- Ką tu čia verdi?
- Pusryčius.
- Ar neduotum ir man paragauti?
- Gali truputį,— atsakė kareivis.

Milžinas kaip sėmė iš puodo, kone visą viralą išsėmė. Tada kareivis suriko:

— O, tu begėdi, visus pusryčius man surijai! Ką aš dabar valgysiu?

Supykęs milžinas kareivį pastūmė, tas nusirito keletą varsnų tolyn. Kada sugrįžo atgal, milžino jau neberado ir iš naujo pradėjo kaisti pusryčius. Tuo metu ir Jonas parėjo, atvilko iš girios nušovęs mešką ir keletą stirnų. Radęs neišvirtus pusryčius, nieko kareiviui nesakė, tik liepė dabar jam eiti pamedžiot.

Kareivis išėjo į girią, o Jonas tuoj nulupo žvėrimis kailius ir užkaitė puode jų mėsą. Jau bebaigiant virti, vėl ateina tas milžinas ir klausia:

- Ką tu čia verdi?
- Pietus,— atsakė Jonas.
- Ar neduotum ir man paragauti?

— Brolyti, kam ragauti, priviriau pilną puodą, valgyk, kiek nori. Kai tą puodą išvalgysim, kitą išvirsiu.

Milžinas valgo, o Jonas nuėjo į laivą ir atsinešė statinę vyno, pats ragavo ir milžinui davė gerti. Tas tiek maukė, kad net galva jam apsisuko. Tada Jonas gudriai pradėjo visko klausinėti, ir milžinas pasigyrė turįs labai gražią karalaitę.

— Ar aš negalėčiau jos pamatyti? — paklausė Jonas.

— Ė, brolyti,— atsakė milžinas,— niekas prie jos nepriėjo ir neprieis. Ji toli ir taip paslėpta, kad niekas nežino, tiktai aš. Bet tu mane gerai pavaišina, ir aš tau pasakysiu, kaip ten nueinu. Pamariu yra takas, tas takas eina per girias, kalnus ir brūzgas, o ten toli yra ola. Toje oloje karalaitė užrakinta, o raktą aš turiu po liežuvium. Ne vienas norėjo prie jos priėti, net mane bandė nužudyti, bet tik patys galvas paguldė.

Milžinui pasakojant, Jonas vis davė gerti vyno, kiek tik anam tilpo. Pagaliau milžinas taip nusigėrė, kad nė pasijudinti negali. Jonas aštriai išsigalando kardą, užsimojęs kaip kirto — vienu kirčiu nurentė milžinui galvą. Milžinas pašoko be galvos, ėmė spardyti, bet pasitrankęs nurimo. Tada Jonas prišokęs nukirto jam rankas ir kojas, liemenį sukapojo į keturias dalis, iš galvos liežuvį ištraukė ir iš po liežuvio raktelį išsiėmė. Paskui sukapotą milžiną nuvilko prie marių ir jau norėjo sumesti į vandenį. Bet susiūbavo marios, ir iš dugno išplaukė baisus slibinas su devyniomis galvomis. Vieną galvą slibinas užkėlė ant kranto ir išsižiojo. Jonas jam įmetė milžino ranką. Tada slibinas iškišo kitą galvą, ir Jonas įmetė kitą milžino ranką. Taip į devynias galvas sumetė po gabalą visą milžiną. Slibinas Jonui padėkojo ir vėl nuplaukė į marių dugną, o Jonas sugrįžo atgal. Tuo metu ir kareivis parėjo, išbaigė gerti iš statinės vyną ir užmigo.

Jonas, viską palikęs, išėjo ieškoti karalaitės. Eidamas pamariu, rado taką, tuo taku nuėjo per kalnus ir girias,

priėjo ola. Nulipęs laiptais žemyn, rado duris, rakteliu jas atsirakino ir įėjo į vidų. Žiūri — ant stalelio dvi žvakės dega, prie jų sėdi karalaitė ir siuvinį siuvinėja. Pamačius iš savo krašto žmogų, ji labai nustebė ir ėmė klausinėti, kaip jis čia patekęs.

— Aš tavęs ieškoti atėjau,— pasakė Jonas.— Dabar kečiausim pas tavo tėvą: jis didžiai nuliūdęs, kad tave nežinia kas pavogė.

— Mielai keliaučiau, bet bijau milžino,— atsakė karalaitė.— Netrukus jis pareis, o jei manęs neberas, tai pasivijęs mus abu sudraskys.

— Nebijok, aš tą milžiną nukirtau.

— Jau ne vienas taip padarė, bet jam nieko nekenkia, jis paskui vėl atgyja.

— Bėkim, karalaite, milžinas nebeatgis: jį prarijo devyngalvis slibinas ir nuplaukė į marių dugną.

Tai išgirdus, karalaitė pralinksėjo, metė savo siuvinį ir drauge su Jonu išbėgo iš olos. Atėję prie laivo, rado kareivį dar bemiegantį. Jonas jį prižadino, visi trys sulipo į laivą ir jau išplaukė į marias, bet tuosyk karalaitė atsiminė palikusi oloje savo žiedą. Laivas sustojo, Jonas nuleido mažą luotelį ir nuplaukė atgal prie kranto, o kareivis žadėjo palaukti, kol jis atneš tą žiedą. Bet kai tik Jonas išlipo ant kranto ir nubėgo tolyn, kareivis paleido laivą ir drauge su karalaitė grįžo į tėvynę. Jonas, atsinešęs žiedą, laivo jau nerado ir beieškodamas nuplaukė su savo luoteliumi į marių tolybes. Čia pakilo baisus vėjas, pradėjo mėtyti luotelį ir pagaliau užnešė Joną, vos gyvą, ant salelės kranto.

Netrukus atplaukė į tą salą žvejai ir medžiotojai. Jie atrado Joną, nusinešė į savo laivą, davė stiprinančių gerimų, ir jis atsigavo. Paskui tie žvejai ir medžiotojai parsivežė Joną į savo karalystę ir atidavė karaliui. Tas jį ėmė už tarną.

Vieną kartą karalius rengėsi į karą ir žadėjo užtrukti penkias savaites. Išvažiuodamas jis paliko Jonui valdyti visą karalystę ir davė penkis raktus. Su tais raktais jam tebuvo galima eiti į keturis kambarius, o į penktąjį karalius įsakė neiti. Jonas pasilikęs viską gerai valdė, bet jam vis neišėjo iš galvos, kas yra penktame kambaryje, kad karalius užgynė ten eiti. Keturias savaites Jonas ištvėrė, o penktosios pabaigoje neiškentęs palengvėle priėjo, atsirakino ir atidarė duris. Kai tik atidarė, pakilo baisus bildesys, užimas, kaukimas. Persigando Jonas, persigando ir visi dvariškiai. Štai ir pats karalius parvažiuoja. Pamatęs, kas čia dedas, užsimovė ant piršto karališką žiedą, mostelėjo ranka, ir viskas nutilo. Jonas puolė karaliui po kojų, bet karalius jį tik pamokė ir dovanuoja.

Po kiek laiko karalius vėl išsirengė į karą ir žadėjo užtrukti keturias savaites. Išvažiuodamas paliko Jonui visą karalystę, ir davė keturis raktus: į tris kambarius leido eiti, o į ketvirtąjį uždraudė. Jonas viską gerai valdė, tik vėl išgeidė pažiūrėti, kas yra ketvirtame kambaryje. Tris savaites iškentė, o ketvirtosios pabaigoje pritykino prie durų, atsirakino ir atidarė. Vėl pakilo didelė vėtra, griausmas ir žaibai, net karališko dvaro pamatai drebėjo. Štai ir karalius parvažiuoja. Užsimovė ant piršto karališką žiedą, ranka mostelėjo, ir viskas nutilo. Jonas iš baimės ir gėdos puolė prieš karalių, ir tas vėl jam dovanuoja.

Netrukus karalius vėl išvažiavo į karą trims savaitėms ir paliko Jonui tris raktus. Su tais raktais leido eiti į du kambarius, o į trečiąjį užgynė. Jonas labai geidė žinoti, kas yra užgintame kambaryje, bet dabar jau taip greit nelindo. Po trijų savaitių pamatė karalių parvažiuojant ir nebeiškentęs vis tiek pribėgo ir atrakino uždraustas duris. Tuoju už jų atsivėrė pragaras, velniukai šoko bėgioti po visą karališką dvarą, o keli patį Joną išitraukė į vidų. Ten pats Liucipierius pučia ugnį po katilu, virina smalą su siera, ketina Joną į tą katilą kišti. Tik štai jau ir karalius

parvažiuoja. Viską pamatęs, tuoj užsimovė ant piršto žiedą, ranka mostelėjo, ir viskas prapuolė, tik liko dvare smalos pridrabstyta. Jonas iš baimės ir gėdos net apmirė, bet karalius jam ir šį kartą dovanuoja, tiktai liepė už bausmę visą velnių pridrabstyta smalą susemti. Jonas su džiaugsmu tą smalą susėmė ir pripylė dvylika statinių.

Dabar Jonas pradėjo prašytis, kad karalius jį leistų namo, į savo gimtinę. Karalius leido, tik liepė ir tos smalos nepalikti. Už gerą tarnavimą davė jam vežimą su arkliais ir medinį karduką. Su tuo karduku pamosavus, viskas turėjo išnykti, ar tai būtų kariuomenė, ar giria, ar vanduo.

Jonas susikrovė į vežimą visas dvylika statinių smalos ir išvažiavo namo. Privažiavęs girią, pašvytavo mediniu karduku, tuoj pasidarė kelias; privažiavęs marias, vėl pašvytavo karduku, ir marios persiskyrė. Netrukus su visa smala parvažiavo į to karaliaus dvarą, iš kur kitąsyk iškeliavo karalaitės ieškoti. Sargai jo nenorėjo leisti, bet tada jis pasiūlė smalos, ir vyriausias prižiūrėtojas liepė jam į dvarą užvažiuoti, nes ketino tą smalą pirkti.

Vakare pas karalių buvo didelė puota: karalius leido savo dukterį už to kareivio, kuris sakėsi karalaitę atradęs ir išgelbėjęs. Į puotą atėjo ir Jonas, atsisėdo sau kampu tyje prie krosnies. Visi svečiai užia, linksminasi, pats karalius vyną pilsto. Kai atėjo iki Jono, tas jam parodė karalaitės žiedą. Karalius tą žiedą pažino, tuoj pasišaukė dukterį ir klausia:

— Ar ne šitas tave atrado, kad turi tavo žiedą?

— Šitas,— atsakė karalaitė, ir abudu su Jonu viską pasakėjo.

Apgaviką kareivį paskyrė į marias įmesti. Pririšo jam prie kaklo akmenį, įsodino į vežimą ir liepė Jonui nuvežti ir įstumti į vandenį. Bevežant tas kareivis pradėjo prašytis, kad jam dovanotų ir paleistų. Jonas pasigailėjęs paleido, tik liepė daugiau niekad nesirodyti tame dvare nei toje karalystėje.

Kareivis paleistas nuėjo į kitą žemę ir stojo tarnauti karaliui. Kada savo gudrumu įgijo karaliaus pasitikėjimą ir galybę, jis tą karalių nužudė ir pats į jo sostą atsėdė. Surinkęs daugybę kareivių, užpuolė Jono karalystę, norėdamas atimti iš jo visas žemes ir pačią. Jonas, pamatęs, kad jo dvarą siaučia priešai, mostelėjo mediniu karduku, ir visa ta kariuomenė iškrito. Kareivis, sugrižęs namo, surinko dar didesnę pulką ir vėl atėjo kautis su Jonu. Bet Jonas mostelėjo su savo karduku, ir visi priešų pulkai vėl iškrito.

Tada kareivis slapta nuleido laišką Jono pačiai, klausdamas, koku būdu Jonas taip lengvai juos nugalys. Jono pati, gerai tai žinodama, viską anam kareiviui parašė. Kareivis vėl atrašė Jono pačiai laišką, prašydamas tą karduką pavogti ir jam atsiųsti, o to vietoje padėti kitą. Jono pati taip ir padarė.

Dabar kareivis jau drąsiai atėjo į Jono žemę su didele kariuomene. Jonas pasiėmė karduką, mosuoja mosuoja, bet jau nieko negelbsti, o kareivis tiktai mostelėjo — tuoj išgriuvo Jonas ir visa jo kariuomenė. Anas kareivis užvaldė Jono žemę, paėmė jo pačią, o patį Joną pasmerkė mirti. Bet visi labai prašė tokio gero Jono nežudyti, ir kareivis pasigailėjęs galvos jam nekirto, tiktai į arklio uodegą jį įrišo ir paleido.

Arklys bėgo kaip pasiutęs ir Joną smarkiai po laukus daužė. Kai pailsęs sustojo ir pasižiūrėjo atgal, pamatė Joną beverkiantį ir klausia:

— Ko tu, Jonai, taip verki?

— Kaip aš neverksiu, kad tu mane taip sudaužei.

— Ką darysi, kad tokie blogi žmonės pasaulyje! — sako arklys. — Dabar išsipainiok iš mano uodegos ir sėsk ant manęs. Nuo šiol aš tau būsiu geriausias draugas.

Jonas, užsėdęs ant arklio, nujojo į tą dvarą, iš kur kitąsyk su smala išvažiavo. Čia jis tam karaliui pasiskundė, ir karalius jį priglaudė ir prižadėjo gelbėti. Po kelių die-

nų davė jam labai puikų obuolį ir liepė, nujojus į savo atimtą žemę, pačiam to obuolio valgyti ir arkliui duoti. Jonas taip ir padarė. Kada atsikando pats ir davė to obuolio arkliui, tas arklys pavirto gražiu žmogum, o jis pats — tokiu puikiu arkliu, kokio pasauly nebuvo ir nebus. Žmogus nuvedė tą arklį į turgų. Čia jis didžiai patiko tam kareiviui-karaliui, ir šis jį nusipirko, sumokėjęs daug pinigų. Parsivedė arklį namo ir džiaugdamasis parodė savo pačiai. Toji pamačius sako:

— Čia ne arklys, o mano tas vyras Jonas.

Karalius persigando ir liepė rytojaus dieną tą arklį sušaudyti. Stovi arklys pastatytas dvare, o viena tarnaitė, išėjusi ir pamačiusi tokį puikų arklį, labai gailėjosi, kad jis bus sušaudytas.

— Jeigu tu manęs taip gailiesi, tai klausyk,— prašneko arklys.— Kai mane šaudys, vienas mano dantis įkris tau į šliurę. Tu tą dantį paimk ir, niekam nematant, pakask po karaliaus langu.

Rytojaus dieną išvedė arklį už dvaro ir pradėjo šaudyti. Bematant jis visas subyrėjo, o vienas dantis įkrito tarnaitėi į šliurę. Tarnaitė naktį pakasė tą dantį po karaliaus langu. Rytą palangėje buvo užaugus didelė daili obelis, aplipusi labai gražiais, kvopiančiais obuoliais, kokių pasaulyje nebuvo ir nebus. Karalius pamatęs labai apsidžiaugė, bet karalienė pasakė:

— Čia ne obelis, bet tas mano pirmasis vyras.

Karalius-kareivis tuojau liepė tą obelį iškirsti. Vakare tarnaitė vėl verkia, gailestauja tos obelies.

— Jei tau manęs taip gaila, tai klausyk,— prakalbėjo obelis.— Kai mane kirs, viena skiedrelė įkris tau į šliurę. Tu tą skiedrelę nunešk ir, niekam nematant, įmesk sode į kūdrą.

Rytojaus dieną, kada kirto obelį, viena skiedrelė įkrito tarnaitėi į šliurę. Tarnaitė, niekam nematant, įmetė ją sode į kūdrą. Toje kūdroje vanduo buvo visada šiltas, ir

karalius su karaliene kasdien tenai maudydavosi. Kitą dieną karalius, atėjęs maudytis, pamatė kūdroje labai gražią auksinę ančiukę su deimantine galva ir norėjo ją pasigauti. Ančiukė nuplaukė į kitą kraštą, paskui ją nusekė ir karalius. Tada greitai ta ančiukė vėl nuplaukė į krantą, pasivertė žmogum, griebė karaliaus-kareivio kardą, su tuo karduku pamosavo, ir karalius liko negyvas. Tuosyk ir karalienė beateinanti per sodą maudytis. Pamačiusi Joną, puolė jam po kojų ir meldė dovanoti, bet Jonas atstūmė ją nuo savęs, pamosavo su karduku, ir ta pargriuvo negyva ant žemės. Paskui Jonas iškasė sode duobę ir, abudu užkasdamas, pasakė:

— Aš kiek galėdamas judu gelbėjau iš visokių nelaimių, o jūs atsimokėdami penkis kartus mane žudėte. Dabar už tai gavote teisingą atpildą.

Jonas paėmė į savo valdžią abi karalystes ir vedė tą tarnaitę, kuri vis jį gelbėjo. Puikios buvo jūdviejų vestuvės. Ir aš ten buvau, valgiau ir gėriau, per barzdą taukai varvėjo, burnoj nieko neturėjau. Įlindau į virtuvę, pasi-griebiau gabalą mėsos ir valgiau. Virėjas pamatė, nusitvėrė ližę, kaip davė man per kuprą — aš pasijutau besėdįs čia ant suolo ir šitą pasaką bepasakojęs.